

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven handler om hvordan barnehagepersonalet kan forebygge mobbing i barnehagen. I oppgaven ble det brukt kvalitativt intervju for å undersøke nærmere hvordan barnehagepersonalet forebygging mobbing blant barna. I lys av funnen fra intervjuene og teorien kom det frem at barnehagepersonalet arbeider daglig med å forebygge og stoppe mobbing. Dette gjøres ved å gjennomføre ulike og like tiltak hver dag. Barnehagepersonalet må legge til rette for at det sosiale samspillet mellom barna blir styrket gjennom sosial kompetanse. Det kommer godt frem i oppgaven hvor viktig den sosiale kompetansen, gleden av leken, voksenrollen og foreldresamarbeidet er i kampen mot mobbing blant barna i barnehage.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
1.Innledning	4
2. Teori.....	5
2.1 Ulike definisjoner på mobbing.....	5
2.2 Mobbing i barnehagen.....	5
2.3 Styringsdokument – barnehageloven og rammeplanen	6
2.4 Barnehagen som arena for forebygging av mobbing.	7
2.5 Lekens betydning	8
2.6 Sosial kompetanse	8
2.7 Voksenrollen i barnehagen	9
2.8 Foreldresamarbeid- hjemmet og barnehagen	10
3.Metode	11
3.1 Kvalitativ og kvantitative metode	11
3.2 Valg av metode	11
3.4. Prøveintervju.....	12
3.5 Forskningsetikk.....	12
3.7 Datainnsamling- gjennomføring av intervju	13
4.Empiri.....	15
4.1 Mobbing i barnehagen.....	15
4.2 Barnehagen som en forebyggende arena	16
4.3 Lekens betydning	17
4.4 Sosial kompetanse	17
4.5 Voksenrollen.....	18
4.6 Foreldresamarbeid.....	18
5.Drøfting	20
5.1 Mobbing i barnehagen.....	20
5.2 Barnehagen som en forebyggende arena	21
5.4 Sosial kompetanse	21
5.6 Foreldresamarbeid.....	22
6.Avslutning	24
8.Litteratur.....	25

1. Innledning

Vennskap er viktig for både barn og voksne. Barnehagen skal gi barn gode utviklings- og aktivitetsmuligheter, og formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar (Barne- og familiedepartementet, 2004). Barnas vennskap og lek gir glede. Leken kan ses på som en av de viktigste læringsprosessene barna har, og fremmer utvikling. Det er ikke slik at alle barna automatisk inkluderes i lek, og får venner i barnehagen. I barnehagen kan det oppstå erting, ekskludering, avvising av enkeltbarn. Faren for at mobbing mellom barna utvikler seg, er da stor. (Barne- og familiedepartementet, 2004). Barn som blir plaget av andre barn eller av voksne kan medføre en økt risiko for å utvikle psykiske plager og lidelser. Til enhver tid mobbes rundt 63 000 barn og unge i Norge. Mobbing kan kort defineres som gjentatt negativ atferd fra en eller flere personer, rettet mot en person (Aerø, 2016).

Bakgrunnen for valget av dette temaet er interessen for barns trivsel og glede. På samme tid har jeg hatt en interesse for hvordan barnehagelærere forebygger mobbing blant barn da dette er et voksende tema. Jeg ønsker derfor å gå i dybden på hvorfor mobbing skjer i barnehagen og hvordan barnehagelærere forebygger dette blant barna. Det ble da naturlig for meg å ha en problemstilling som handler om barnehagepersonalets sitt forebyggende arbeid mot mobbing. Problemstillingen ble da;

«Hvordan kan barnepersonalet forebygge mobbing blant barna i barnehagen?»

Formålet med bacheloroppgaven er å finne ut hvordan barnehagepersonalet arbeidet mot mobbing i barnehagen og hvilke forebyggende tiltak de gjør.

For å få svar på problemstillingen har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ metode. Jeg valgte å ta i bruk intervju med intervjuguide som inneholdt åpne spørsmål slik informanten kunne svare utfyllende med egne ord.

Oppgaven er delt opp i seks kapitler. Innledning, teori som forklarer begrepet mobbing og mobbing i barnehagen, barnehagen som en forebyggende arena mot mobbing i barnehagen. I metodekapittel vil jeg gjøre rede for valg og bruk av metode. Videre vil jeg presentere empirien, drøfte og analysere den opp mot teori. I avslutningsdelen vil jeg presentere konklusjonen og svare på problemstillingen.

2. Teori

For å få en forståelse om hva mobbing og begynnende mobbeatferd er skal jeg først se på ulike definisjoner av mobbing og hvordan dette foregår i barnehagen. Videre vil jeg se på forebygging av mobbing og hvordan barnehagelærerne jobber med dette. Jeg vil se på sosial kompetanse, lek, samarbeid med foreldre som viktige faktorer i det forebyggende arbeidet.

2.1 Ulike definisjoner på mobbing

Det finnes ulike definisjoner på hva mobbing er og hva som egentlig menes med mobbing. Dan Olweus sin definisjon på mobbing «en person blir mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer» (Sandsleth, 2007, s. 33). Dette er en av de mest kjente og brukte definisjonene. Erling Roland har en lignende definisjon «Med mobbing eller plaging forstår vi psykisk og /eller fysisk vold rettet mot et offer, utført av enkeltpersoner eller grupper. Mobbing forutsetter et ujevnt styrkeforhold mellom offer og plager og at episodene gjentar seg over tid» (Sandsleth, 2007, s. 33). Definisjonene til Olweus og Roland; Mobbing er en form for fysiske og emosjonelle overgrep mot et individ (Idsøe & Roland, 2017, s. 15). De som mobber har en intensjon om å skade og mobber gjerne samme offeret gjentatte ganger, og dette er en av definisjonen som brukes av barneombudet.

2.2 Mobbing i barnehagen

Den norske debatten om mobbing i barnehagen viser at begrepet mobbing er et omstridt og flytende begrep. De siste tiårene har mobbeatferd fått stadig større oppmerksomhet. Når barn er sammen forekommer positive relasjoner, og dette utvikler gode vennskap mellom barna basert på gjensidig respekt. Motsetning til dette vil være negative relasjoner som kan medføre at barna blir utsatt for ubehageligheter i barnegruppen i form av erting, sparring, stygt snakk og ekskludering i lek over tid (Idsøe & Roland, 2017, s. 13).

Forskning har i stor grad vært rettet mot skole og unntaksvis på barnehagealder. (Idsøe & Roland, 2017, s. 13).

Det er viktig å vite at impulsiv erting, slåssing og utestenging ikke er mobbing. Det er altså ikke mobbing om barn plutselig blir sinte på hverandre, eller tar leker fra hverandre.

Mobbing i barnehagen dreier seg om at et eller flere barn blir ekskludert og plages systematisk (Idsø & Roland, 2017, s.29)

Barnehagebarn har ikke evnen til å kategorisere og forstå hva mobbeatferd er, men forskning viser at barn kan bruke ulike former for mobbing. De ulike formene for mobbing som er aktuelle i barnehagen er fysisk mobbing, verbal mobbing og relasjonell mobbing. Fysisk mobbing kan for eksempel være dytte, slå, sparke, river leker fra en annen. Verbal mobbing kan for eksempel være kallenavn, erting og trusler. Relasjonell mobbing kan være ekskludering, utestenging, spre rykter, få andre til å skade noen, gjøre grimaser og bestemme over andre (Idsø & Roland,2017, s.29). Ifølge en finsk studie fra 2012 viser det at den vanligste formen for begynnende mobbeatferd er ekskludering fra vennegruppen, og deretter ulike former for verbal mobbing som erting og le av andre, fysisk mobbing var ikke særlig utbredt. Barnehagebarn som utsettes for mobbing kan vise symptomer som vondt i magen, hodet eller føle seg triste. Disse barna kan nekte å gå i barnehagen om morgningen (Idsø & Roland,2017, s. 30-40).

Noen barn har større sjans for å bli utsatt for mobbing det kan være fordi de er fysisk mindre eller svakere enn andre, sosialt usikre, sensitive eller annerledes på an eller annen måte. Når man jobber sammen med barn er det viktig å observere barna, gjør man ikke dette kan man gå glipp om noen barn trekker seg tilbake, er triste, viker fra aktivitet med andre barn, barn som ekskluderes fra sosiale grupperinger eller utsettes for negative handlinger fra andre barn (Idsø & Roland, 2017, s.38)

Noen barn aksepterer å bli mobbet, mens andre kjemper tilbake. De som aksepterer å bli mobbet et ofte sky, tilbaketrukne og har mindre sosial erfaring enn andre barn. Små barn som blir mobber foretrekker å leke alene, da de ikke opplever å fordelene av å være en del av en sosial gruppe. Barn som blir mobbet kan ha et sterkt ønske om å passe inn, men opplever gjerne at venner behandler dem dårlig. Motsetning til barn som er sky og passive er barn som kjemper tilbake, verbalt og fysisk. Barn som kjemper tilbake blir ofte venner med likesinnede. Internasjonalt kalles disse barna «bully-victims». Dette barn som blir utsatt for mobbing men som mobber andre barn (Idsø & Roland, 2017, s.38).

2.3 Styringsdokument – barnehageloven og rammeplanen

Barnehageloven regulerer barnehagene i Norge. Loven gjelder for både private og offentlige barnehager. Barnehageloven er lovpålagte føringer for arbeidet i barnehager,

både privat og offentlig (Kunnskapsdepartementet, 2005). Det blir ikke nevnt noe om mobbing i barnehageloven men den sier at vi skal motarbeide alle former for diskriminering.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering. (Barnehageloven, 2018, § 1 Formål, 3. ledd).

Ifølge barnehageloven skal barnehagen ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon. Barnehagen skal være et trygt sted. På denne måten kan vi indirekte si at alle barna skal være en del av et inkluderende fellesskap (Kunnskapsdepartementet, 2005). Rammeplanen for barnehagen er en forskrift til barnehageloven som inneholder planer og føringer, og er like juridisk forpliktende som selve lovteksten (Kunnskapsdepartementet, 2005).

Ifølge rammeplanen er det et felles ansvar å sørge for at hvert enkelt barn blir sett, føler trygghet og omsorg og får best mulige betingelser og utfordringer i lek, læring og utvikling. Videre står det i rammeplanen at barnehagepersonalet skal forebygge, mobbing, krenkelser, stoppe og følge opp diskriminering, og utestenging (Kunnskapsdepartementet, 2017) Her brukes begrepene mobbing, diskriminering og utestengning. Det er ifølge rammeplanen barnehagepersonalets ansvar å forebygge og motarbeide mobbing i barnehagen. Barnehagen skal være et sted der barn kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og venner (Kunnskapsdepartementet, 2017) På denne måten kan vi se at barnehageloven og rammeplanen representere handlinger som forebygger begynnende mobbeatferd i barnehagen.

2.4 Barnehagen som arena for forebygging av mobbing.

Det kommer klart frem i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og barnehageloven at barnehagen skal forebygge krenkelser og mobbing, og være en helsefremmende og forebyggende funksjon. Barnehagen skal være et trygt sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap (Kunnskapsdepartementet, 2017). Det vil si at barnehagen har en plikt til å stoppe å ta tak i dette om et barn blir utsatt for mobbing eller krenkelser i barnehagen. For at barnehagepersonalet skal kunne forebygge mobbing er det nødvendig at personalet har kunnskap om hva som betegnes som

mobbing, og hvilke tiltak som kan settes inn for å bekjempe mobbing. Ansatte i barnehagen må være forberedt på å identifisere og hjelpe alle i en mobbesituasjon, de som mobber, de som blir utsatt for mobbing og de som er tilskueren. Om de voksne griper inn umiddelbart kan det være med på å forebygge negative hendelser da barn lærer at dette ikke er tillat (Idsø & Roland, 2017, s.42)

Barne- og familiedepartementet (2004) har et hefte som heter «mobbing i barnehagen; et hefte for deg som arbeider i barnehagen». Dette som gir kunnskap og forklarer hva mobbing i barnehagen er, viktigheten av voksenrollen, den sosiale kompetansen til barna, lekens betydning og foreldresamarbeidet. Barnehagen skal fremme barnas utvikling og aktivitetsmuligheter, grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar (Barne- og familiedepartementet, 2004, s.8).

2.5 Lekens betydning

Barnehagen skal ivaretas barns behov for lek. I rammeplanen for barnehagen står det at leken og lekens egenverdi skal anerkjennes. Leken er en arena for utvikling og læring. Barnehagen skal inspirere og gi rom for ulike typer lek, utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Alle barn skal oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek- alene og sammen med andre. Personalet skal fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede i leken og veilede barna hvis leken medfører uheldige samspillmønstre som for eksempel ekskludering (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.20). I leken fremheves vennsksapsrelasjoner og følelse av sosial og kulturell tilhørighet som er viktig for læring. Leken er et fenomen der barn tilegner seg kompetanse på en rekke områder. Den er på mange måter en grunnleggende liv- og læringsform som barn uttrykker seg gjennom (Lillemyr, 2012, s,70). Voksne er nødvendig for å skape et trygt og godt miljø for alle barna i barnehagen. Det krever at personalet har kunnskap om betydning av sosialt samspill, sette tydelige grenser, kommuniserer med foreldrene og tar ansvar for å skape et sosialt miljø som innebærer vennskap og sosial trygghet for barna (Barne- og familiedepartementet, 2014, s.10).

2.6 Sosial kompetanse

Sosial kompetanse handler om å kunne samhandler godt med andre i ulike situasjoner. Barn utvikler sosial kompetanse i det daglige, i uformelle samspill med andre barn og

voksne. Den sosiale kompetansen legger grunnlaget for at barn skal lykkes og trives med seg selv og rundt andre. Barn som hevder sin plass, tilpasser seg fellesskapet og samhandler godt med andre har gode muligheter til å lykkes i ulike samspillsituasjoner. Forskning viser at sosial kompetanse og barns evne til å etablere seg vennskap henger sammen.

Sosial kompetanser består av ferdigheter som naturlig inngår i barnas samspill, som empati hvor man kan sette seg inn i andres perspektiver og tanker, være positiv og hjelpende, ha selvkontroll og kunne uttrykke seg selv ved uavhengighet (Barn -og familiedepartementet, 2004). Barn som mangler disse ferdighetene kan oppleve å føle seg ekskludert da de for eksempel ikke klara å komme inn lek sammen med andre barn. Her er det personalet i barnehagen sitt ansvar med å tilrettelegge leke situasjoner som gjør at leken blir mest mulig inkluderende. De voksne kan veilede og støtte barnet med å forstå hvordan leken fungerer gjennom å kommunisere og tolke signaler fra de andre barna. Erfaringer kan hjelpe barnet med å styrke den sosiale kompetansen.

Barnehagepersonalet kan også bruke bildebøker og eventyr for å starte samtaler tanker, følelser og ulike handlingsalternativer. Gjennom bildebøker og eventyr kan barna prøve å sette seg inn i situasjoner. Det er lettere for barna å sette seg inn i en situasjon om de har kjennskap til figuren eller personen. For eksempel gjennom dramatisering og rollespill. Her kan de voksne spille rollespill for barna. Det kan handle om å vise forskjellige typer atferd mot andre barn og voksne. Her kan kontrastene være tydelig: noen som ikke vil dele, en som ikke får være med i lek og en som trenger hjelp. Etter rollespill er det viktig å snakke med barna om hva som skjedde og la barna vurdere de ulike handlingene. For eksempel hvorfor de syntes noe var bra eller dumt. Slike erfaringer kan hjelpe barn til å styrke sin sosiale kompetanse (Utdanningsdirektoratet, 2018,)

2.7 Voksenrollen i barnehagen

Barnehagen er en viktig sosial arena ved siden av hjemmet. Foreldre har ansvar for barnets oppdragelse, men barnehagen bidrar til denne prosessen. Alle som arbeider i barnehagen har en plikt til å følge med på hva som skjer i barnehagen. De voksne i barnehagen har en stor mulighet og et stort ansvar. Siden mobbing kan ses på som et lært handlingsmønster, kan dette handlingsmønster avlæres, forandres eller at det ikke oppstår i det hele tatt. De første og viktigste steget er å snakke sammen med barna. Små barn som blir utsatt for

mobbing trenger ofte hjelp og støtte til å få seg venner og delta i sosiale samspill med andre. Når barn ber om hjelp må de voksne respondere på en støttende måte, de må kjenne seg trygge på at de voksne bryr seg. Barn må være klar over at det ikke er tillat å mobbe hverandre. Om de voksne snakker åpent om mobbing kan dette føre til at barn i barnehagen lærer gode holdninger og praktiserer ferdigheter for å kunne stå opp mot mobbing. Som barnehagepersonell er viktig å la barna vite at det er viktig å snakke sammen, det kan føre til at barn forstår at de er i et miljø som er trygt, godt og inkluderende (Idsø & Roland, 2017, s.40-48). Som det står skrevet i rammeplan for barnehagen skal personalet i barnehagen forebygge uheldige samspillsmønstre. De skal være støttende og tilstede når barn bygger relasjoner, deltar i samspill og tilegner seg og videre utvikler ferdigheter som gjør samhandling trygg og positiv. Målet er å få et trygt barnehagemiljø som hindrer uheldige mønstre som utvikler eller fester seg over tid. Et barnehagepersonell som arbeidet for et godt psykososialt miljø, arbeider samtidig forebyggende mot diskriminering og mobbing. Måten voksne svarer og bekrefter barnet er avgjørende for hvordan barnet opplever seg selv. For et barn skal trives i barnehagen er det viktig at barn blir sett, hørt og bekreftet, og får oppmerksomhet fra kompetente, varme og tilstedeværende voksne (Utdanningsdirektoratet, 2018).

2.8 Foreldresamarbeid- hjemmet og barnehagen

Nært samarbeid med hjemmet er viktig for å støtte barnets utvikling. Personalet er ansvarlige for hvordan samarbeidet med foreldrene foregår. Det må gjøres på en måte slik at alle foreldrene blir sett, hørt og inkludert. Gjensidighet og varm kommunikasjon mellom hjemmet og barnehagen har positiv effekt på hvordan barna fungerer og trives i barnehagen. Små uformelle møter som avlevering og henting legger til rette for daglig kontakt. Da kan foreldrene få et innblikk i dagens aktivitet, barnets opplevelser og inntrykk av hvordan barnet har hatt det. Dette er en fin måte foreldre kan samtale med barna sine om dagens innhold og barnets opplevelser av barnehagedagen. Gode relasjoner mellom hjemmet og barnehagen gjør det enklere og tryggere å ta opp bekymringer eller problemer. Sammen må foreldre og barnehagen oppnå et inkluderende miljø som forebygger mistriivsel, utrygghet, diskriminering og krenkelse (Utdanningsdirektoratet, 2018).

3. Metode

En metode er et verktøy og en fremgangsmåte man bruker for å innhente data (Dalland, 2015, s.12). Det dreier seg om å samle inn, analysere og tolke data (Bergsland & Jæger, 2015, s. 66). I samfunnsvitenskapelige forskning kan man skille mellom to hovedtyper av metode; kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode (Rønning, 2013, s.141). Valget av metode baseres på det som anses som mest ideelt for å svare på den aktuelle problemstillingen (Dalland, 2015, s.114). Målet er å få tilstrekkelig med data, kunnskap og informasjon som kan analysere de samfunnsmessige forholdene. (Christoffersen & Johannessen, 2012, s.16).

Før man velger metode kan man velge mellom to hovedtyper: kvalitativ og kvantitativ metode. Før man velger metode er det lurt å finne ut hvilken metode som passer til problemstillingen. Jeg vil derfor forklare kort hva som skiller hovedtypene og videre begrunne hvorfor jeg valgte den metoden jeg ønsker å bruke. Deretter vil jeg gå inn på valg av informanter og hvordan jeg behandlet den innhentede dataen fra informantene. Til slutt vil jeg ta for meg de etiske retningslinjene som man må følge en forskningsundersøkelse.

3.1 Kvalitativ og kvantitative metode

Kvalitativ metode er undersøkelser rette mot menneskers hverdagshandlinger. I kvalitative studier er innholdet og forståelsen målet fremfor forklaring. Denne metoden kan bidra til refleksjon, dybde, teoridannelse og innsikt (Rønning, 2013, s. 142). Kvalitativ metode handler om forholdet mellom forskeren og de personene eller det miljøet som blir undersøkt. Innholdet og forståelsen målet fremfor forklaring. Kvalitativ metode kan bestå av flere innsamlingsmetoder som blant annet intervju, observasjon og samtaler (Bergsland & Jæger, 2015, s.67). Kvantitativ metode handler om å innhente data gjennom spørreundersøker. Denne metoden er lite fleksibel da den blir fremstilt av statistikk og diagrammer. Gjennom spørreundersøkelser er spørsmålene og svaralternativene laget på forhånd. (Christoffersen & Johannessen, 2012, s.17).

3.2 Valg av metode

For å kunne gå mer i dybden hvordan barnehagelærere kan forebygge mobbing og mobbeatferd i barnehagen har jeg valgt å bruke kvalitativ metode ved hjelp av empiri gjennom intervju. Ved bruk av denne metoden kan man stille åpne spørsmål i samtale, observere eller ha et intervju. Ved samtale og intervju har informanten mulighet til å svare utfyllende og detaljert (Bergsland & Jæger, 2015, s. 67). Målet med den kvalitative metode

var å finne ut hvordan barnehagelærerne forebygget mobbing og mobbeatferd i barnehagen. Det er lettere for forsker å tolke svarene til informanten og komme med eventuelle oppfølgingsspørsmål og får et mer utfyllende svar (Bergsland & Jæger, 2015, s.66).

3.4. Prøveintervju

Jeg valgte å gjennomføre to prøveintervju på en medstudent for å teste ut intervjuguiden og rollen som intervjuer. Under prøveintervju kan man få tilbakemeldinger om spørsmålene var konkrete og relevante til problemstillingen (Dalen, 2011, s. 30) Under prøveintervjuet fant jeg ut at noen av spørsmålene var utydelige og lange. Selv om vi ikke fikk bruke båndopptaker under intervjuet med informantene, testet jeg dette ut i prøveintervjuet for å få en bedre forståelse av meg selv om intervjuer. Jeg ble oppmerksom på hvordan jeg stilte spørsmålene, og oppfølgingsspørsmålene. I henhold til nye retningslinjer i bachelorprogrammet fikk vi ikke lov å bruke båndopptaker i intervjuene. Uten båndopptaker fant jeg ut at jeg måtte være tydelig i begynnelsen av intervjuet fordi at det kunne ta litt tid å få svaret ned på arket. Jeg måtte også være tydelig i begynnelsen av intervjuet slik at informanten ikke snakket for fort da jeg ville ha den innhentende dataen så korrekt som mulig.

3.5 Forskningsetikk

I et forskningsarbeid har man etiske retningslinjer som man må ta hensyn til. Informert samtykke, anonymitet og taushetsplikt. I forberedelsene til et intervju må man tenke gjennom hvordan man skal informere dem som skal intervjues slik at de forstår hva det innebærer å delta. Dette bør gjøres skriftlig med opplysninger om tema og hva slags oppgave den innhentede dataen skal brukes til. Den som intervjuers har krav på anonymitet og taushetsplikt. Det kan oppstå en fortrolighet i intervjuet som kan få intervjupersonen til å fortelle mer enn hva man spør etter. For at det ikke skal oppstå noen problemer er det viktig at begge parter skriver under et samtykkeskjema (Dalland, 2015, s.166). Samtykket skal være frivillig og innebærer at den som blir intervjuet skal ha nødvendige opplysninger om undersøkelsen (Johannessen et al., 2010).

3.6 Informanter

For å finne informanter valgte jeg å sende ut e-post til 8 forskjellige barnehager i nærområdet da ikke mange svarte via telefon. I e-posten startet jeg med presentere meg selv og bacheloroppgaven i et informasjonsskriv i e-posten. Jeg spurte jeg om de hadde

erfaring med mobbing i barnehagen, og om de ville stille opp til et intervju om temaet og presenterte problemstillingen min «Hvordan kan barnehagepersonalet forebygge mobbing blant barna i barnehagen?». Det var 3 av 8 barnehager som var villig til å stille opp til et intervju. Når dette var avklart sendte jeg ut et informasjonsskriv til de tre barnehagene hvor jeg informerte mer om temaet, varighet på intervjuet og praktisk informasjon som anonymitet, taushetsplikt og makulering av dokumenter. I e-posten la jeg til et vedlegg med samtykkeskjema. I skjemaet sto det at intervjuet var frivillig og at de kunne trekke seg. All informasjon ville bli anonymisert.

Jeg intervjuet en barnehagelærer og to pedagogiske ledere fra tre forskjellige barnehager på Sør-Vest landet. Siden informantene skal være anonyme har jeg valgt å kalle dem for informant A, B og C.

Informant A: Mannlig barnehagelærer i 40 år.

Arbeidserfaring: Jobbet tidligere som pedagogisk leder i 11 år, jobber som barnehagelærer 5 år.

Utdanning: Førskolelærerutdanning

Informant B: Kvinnelig pedagogisk leder i 28 år

Arbeidserfaring: Jobbet som pedagogisk leder i 5 år

Utdanning: Barnehagelærerutdanning

Informant C: Kvinnelig pedagogisk leder i 34 år

Arbeidserfaring: Jobbet tidligere som assistent i 3 år, jobber som pedagogisk leder i 7 år

Utdanning: Førskolelærerutdanning

3.7 Datainnsamling- gjennomføring av intervju

Intervjuene ble gjennomført på informantenes arbeidsplass i arbeidstiden. Vi benyttet oss av et grupperom og kontor slik at intervjuene kunne foregå uforstyrret. Jeg startet intervjuet med å repetere det som sto i vedlegget som ble sendt over e-post. Jeg informerte om anonymitet, de kunne trekke svarene og trekke seg fra hele intervjuet uten å måtte oppgi grunn. Før intervjuet skrev jeg og informanten under på et samtykkeskjema. For å løse opp stemningen og nervene stilte jeg noen enkle spørsmål om informantens erfaringer

og utdanning. I intervjuet benyttet jeg meg av en intervjuguide som jeg hadde forberedt godt på forhånd ved hjelp av prøveintervjuene som jeg hadde hatt tidligere. Intervjuguide inneholder ofte en liste med spørsmål eller temaer som en ønsker å ta opp i intervjuet. Intervjuguiden kan ses på som en ramme for samtalen, som gjør at man står fritt til å velge rekkefølge og komme med oppfølgingsspørsmål (Løkken & Søbstad, 2014, s.108). Intervjuene varierte fra førtifem til seksti minutter. I e-posten fikk informantene beskjed om at intervjuet ikke ville bli tatt opp og at intervjuet kunne bli lengre enn forventet, fordi jeg måtte notere alt som ble sagt ved hjelp av penn og papir. Intervjuene gikk fint for seg og jeg fikk samlet dataen jeg trengte for å kunne svare på min problemstilling.

4. Empiri

I dette kapitlet av oppgaven vil jeg presentere de empiriske funnene jeg fikk gjennom den innhentede dataen. Jeg vil presentere de funnene som er relevante i forhold til min problemstilling «Hvordan forebygger barnehagepersonalet mobbeatferd og mobbing blant barnehagen?» Funnene blir delt inn i underkategorier for å gjøre det oversiktlig: mobbing i barnehagen, barnehagen som en forebyggende arena, lekens betydning, sosial kompetanse, voksenrollen og foreldresamarbeid. Siden informantene skal være anonyme har jeg valgt å kalle dem for informant A, B og C.

4.1 Mobbing i barnehagen

Alle informantene definerte begrepet mobbing som negative handlinger mot et eller flere barn som strekker seg over tid. Informant C la til at den som mobbet gjerne gjorde dette for å få makt over andre barn. Alle informantene har observert begynnende mobbeatferd og mobbing blant store og små i barnehagen.

Informant B opplever at mobbingen forekommer mest hos de eldre barna og begynnende mobbeatferd var mer rettet mot de yngste barna, da de yngste ikke er fullt klar over hvilke konsekvenser handlingene deres har. Hun nevnte også at mobbingen kan være vanskelig å oppdage til tider da barn ofte kommer i små konflikter i løpet av barnehagedagen, men at det da var ekstra viktig å snakke sammen med barna om hva som er rett og galt.

Alle informantene sier at de har observert at mobbingen ofte skjer i sammenheng med lek og sosiale samspill. Informant C opplever mobbingen som spydige kommentarer som kan føre til ekskludering i lek som for eksempel «Vi leker prinsesser og du har ikke langt hår så du får ikke være med» og «hvis ikke jeg får være med å leke så får ikke du bli med i bursdagen min». Informant A og B har mest fokus på den relasjonelle mobbingen i barnehagen fordi denne gjenspeiler seg gjennom leken. Informant A forklarer at barn blir ekskludert fordi at de ikke har rett leketøy og feil farge på klærne. Videre forklarer informant A at barn ekskluderer hverandre ved å snu ryggen til, og løpe vekk for å gjemme seg eller si at barn ikke får være med å leke. Alle informantene sa at det er greit å si nei, om de har en god grunn for å utelate andre barn fra lek, men at det var viktig å veilede og hjelpe barnet inn i en annen lek.

Jeg spurte informantene om hvorfor de tror mobbingen oppstår i barnehagen. Alle informantene hadde en felles formening om at noen barn manglet den sosiale kompetansen

til å beherske de sosiale kodene og at alle barn kommer til barnehagen med ulik erfaring. Informant A mente at barn lett kan merke om andre barn er usikre og gjerne utnytter situasjonen for deres beste og i en hverdag som består av lek er det viktig for barna å ha gode lekevenner. Informant A mente derfor at mobbing kunne skje på grunnlag av konkurranse mellom barna om hvem så får leke med hvem. Informant B og C mente at nærmiljø som foreldre og familie legger grunnlaget for mobbing i barnehagen. Da barna har lett for å kopiere holdninger. For eksempel om familien snakker nedsettende om andre når barna er tilstede.

4.2 Barnehagen som en forebyggende arena

Når jeg spurte informantene om hvilke forebyggende tiltak de jobbet med i barnehagen, ko det frem at de jobbet med å bedre den sosiale kompetansen til, kursing av ansatte, samlinger rettet mot vennskap, og lekegrupper.

Informant A sa at de var opptatt med å snakke med barna om mobbing, hvor viktig det er å ta vare på hverandre. De brukte også lekegrupper der de voksne delte barna inn i planlagte grupper for å få variasjon i barnegruppen. Han mente det var viktig at barn fikk jobbe sammen på tvers av alder og kjønn, og med venner som de vanligvis ikke leker sammen med. I frilek var han opptatt at alle skulle ha noen å leke sammen med, og at ingen barn skulle leke alene.

I barnehagen til informant B jobber de stort sett med det samme som i barnehagen til informant A. En dag i uken har de en samling som heter hjertesamling. Her blir ett barn valgt tilfeldig ut som hjertebarn. Samlingen går ut på å fortelle hverdagslige hendelser som kan oppstå i barnehagen som barn kan kjenne seg igjen i. Ved hjelp av disse fortellingen kan barn for få en forståelse om hva som kan skje om man ikke er snille med hverandre. I slutten av samlingen får alle barna barnegruppen si noe fint om hjertebarnet slik at hvert barn føler seg verdsatt.

Informant C forteller at hun er opptatt av at barnehagepersonalet forstår begrepet mobbing. Barnehagepersonalet ble sendt på kurs for å få en bedre forståelse av begrepet. En gang i måneden bruker de rundt 20 minutter på å snakke om mobbing ved bruk av forskjellig litteratur. De har også satt seg godt inn i handlingsplanen som er satt for kommunen og barnehagen.

Alle informantene svarte mye likt når det gjaldt det å forebygge mobbing i barnehagen. Hovedfokuset var at alle barna skulle bli sett av barnehagepersonalet, og at personalet skulle være tilgjengelig for barna i barnehagen til enhver tid. De mente også at trygge, åpne og omsorgsfulle voksne var nøkkelen til trygge barn.

Informant C nevnte at de voksne i barnehagen og voksne generelt er rollemodeller for barn, og barna har lett for å ta etter voksne. Som informant B og C nevnte kan nærmiljø være med på å forme barna. Det er viktig at voksne snakke til hverandre og til barna med respekt og vennlighet.

Videre spurte jeg informantene om de benyttet seg av noen planer og programmer mot mobbing. Alle informantene svarte at kommunen og barnehage hadde handlingsplan mot mobbing. Informant C benyttet seg av «Mobbing i barnehagen, et hefte for deg som jobber i barnehagen» og mente dette lett lest og forståelig hefte som alle barnehager skulle tatt i bruk.

4.3 Lekens betydning

Spørsmålet jeg stilte informantene om lekens betydning mente informant A sa at leken viktig del av barnas hverdag. I leken lærer barna å tilegne seg ulike kunnskaper på en rekke områder. Det er ulike typer lek som for eksempel i rollelek barn kan utfordre seg selv. Barn blir kjent med sine grenser, og andre sine grenser. Han legger også til at rammeplanen tilsier at barnehagen skal la alle barn oppleve glede, humor, spenning, gjennom lek, alene og sammen med andre.

Informant B mente også at leken er en viktig del av barnas hverdag, og at det er i leken de kan observere barn som ikke får være en del av leken. Hun mente at det kunne være forskjellige grunner for dette da barn har ulike erfaringer. Her nevnte hun sosial kompetanse som en viktig faktor for at barn skal bli «godkjent» som lekekamerat.

4.4 Sosial kompetanse

Alle informantene mente at sosial kompetanse er en viktig forutsetning når det gjelder samspill mellom andre barn og voksne. Som informant B nevnte er leken en viktig del av barnas hverdag. For noen barn faller ikke leken naturlig. Hun la også til at sosial kompetanse har en stor betydning for barns utvikling.

Informant C mener det samme som informant B. Sosial kompetanse hjelper barna å utvikle evnen til å samarbeid med andre barn, samt ha empati og gi omsorg. Dette mente hun var viktig for at barn ikke skulle mobbe hverandre. Å kunne forstå at det ikke er greit å mobbe andre, men også forstå at det ikke er greit å bli mobbet.

Informant A mener at sosial kompetanse handler om å samhandle godt sammen med andre. Det er viktig for barn å samhandle godt med andre da dette legger et grunnlag for empati, være uavhengig av andre, være positiv og hjelpende. Han mener også at sosial kompetanse legger til rette for trygge og gode relasjoner mellom barn, slik at barn kan knytte gode bånd med andre barn.

Som jeg tidligere skrev hadde alle informantene en felles formening om at noen barn manglet den sosiale kompetansen. De kunne se sammenhengen mellom sosial kompetanse og mobbing. Barn som ikke mestrer ferdigheten med å kommunisere og samhandle godt ble ofte satt i roller som hund gjentatte ganger da de andre barna mente at barnet ikke forsto leken, eller at barnet ville ødelegge leken om han eller hun fikk være noe annet.

4.5 Voksenrollen

Jeg spurte informantene hvordan de så på voksenrollen i barnehagen. Informant A mener at de voksne i barnehagen skal først og fremst være tilstede og være der for barna. Han mener dette er med å la barna forstå at barnehagen er en trygg plass. Det er viktig at barna trives i barnehagen, og at det er en plass barna vil være sammen med sine venner.

Informant B og C mener mye av det samme som informant A.

Informant B legger til at barnehagepersonalet har en plikt til å følge med på hva som skjer i barnehagen. Derfor skal voksne være tilstede, observere, støtte og veilede barna. Hun legger til at de voksne skal legge til rette for lek, undring, utforskning og skaperglede.

Informant C er opptatt av at barna skal vite at de alltid kan komme og snakke med en voksen. Hun legger til at det er viktig at barna er i et sunt og godt miljø. Hun mener også at det er viktig at de voksne støtter og veileder barna.

4.6 Foreldresamarbeid

Alle informantene påpekte at et godt og tett samarbeid med foreldre er viktig. Respekt, tillit og god kommunikasjon mellom barnehagens personale og barnas hjem mente de var

nødvendig for at barn skal kunne trives godt i barnehagen og at foreldrene var trygge på at barna har det best mulig.

Informant A nevnte at er viktig å snakke med foreldre om hvordan barnehagedagen har vært gjennom små samtaler når barna blir hentet. Gjennom disse små innblikkene kan foreldre få et inntrykk i hvordan barna har hatt det i løpet av dagen. Han mener også at det er viktig med et trygt forhold til foreldre hvis et barn blir mobbet eller mobber. Dette er fordi det er viktig å følge opp disse hendelsene for å kunne kartlegge videre med foreldrene.

Informant B nevnte at det er viktig å kalle inn foreldre på møte istedenfor å ta dette i garderoben blant andre barn og foreldre. Hun sa også at hun blitt enig om ordning sammen med foreldrene på foreldremøte. Hvis barn skulle invitere hverandre så kunne de ikke invitere samme barn flere ganger. Dette gjorde de for at alle barna skulle bli inkludert. De barna som skulle bli med hverandre hjem lekte som regel sammen i barnehagen den dagen, selv om de vanligvis ikke lekte med hverandre.

Informant C pleier å sende med et hefte om mobbing i barnehagen hjem til foreldrene. Dette gjør hun fordi mange av foreldre ikke tenker at mobbing kan skje barnehagen. Mange av foreldrene ble sjokkert over at dette kunne oppstå. Hun ga også beskjed til foreldrene i barnehagen at det er viktig å snakke om mobbing, og hvilke konsekvenser mobbing har.

Alle informantene var enige om at foreldre var viktige rollemodeller som viser hvordan man skal være mot andre.

5.Drøfting

I dette kapittelet skal jeg drøfte de empiriske funnene opp oppgavens problemstilling. Jeg har valgt å dele opp funnene mine i underkategorier for å gjøre kapittelet mer oversiktlig; mobbing i barnehagen, barnehagen som en forebyggende arena, sosial kompetanse, og foreldresamarbeid. Funn fra lekens betydning og voksenrollen blir fordelt på de fire underkapitlene.

5.1 Mobbing i barnehagen

Alle informanten hadde opplevd og observert mobbing i barnehagen og alle definerte begrepet mobbing i likhet med Dan Olweus sin definisjon på mobbing «en person blir mobbet eller plaget når han eller hun gjentatte ganger blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer» (Sandsleth, 2007, s.33). Informant A poengterte at det er viktig å forstå forskjellen mellom mobbing og de hverdagslige konfliktene. Da impulsiv erting, slåssing og utestengning ikke betegnes som mobbing (Idsø & Roland, 2017, s.29).

Alle informantene hadde opplevd ulike typer mobbing, verbal, fysisk og relasjonell mobbing. Informant C opplevde at mobbingen ofte skjedde i sammenheng med lek og i verbal form som spydige kommentarer. Mens informant A og B hadde mest fokus på den relasjonelle mobbingen fordi denne gjenspeilte seg i leken. Informant A nevnte at dette kunne forekommer i form av feil farge på klær og feil leketøy. Boken *mobbeatferd i barnehagen* skriver de om de ulike formene for mobbing. Verbal mobbing kan være kallenavn og trusler, fysisk mobbing kan være dytting, sparking, rive leker vekk fra andre barn og den siste relasjonelle mobbingen som kan være utestenging og ekskludering (Idsø & Roland, 2017, s. 29). Informant A forklarer at barn ekskluderer hverandre ved å snu ryggen til eller si at barn ikke får være med i leken, men nevnte at det er lov å si nei, så lenge barna hadde en god grunn for dette.

Da jeg spurte informantene mine om hva som kunne være grunnen for mobbing, hadde alle en felles formening om at noen barn mangler den sosiale kompetansen. Sosial kompetanse er en forutsetning for å delta i lek, og noen barn mestrer ikke de sosiale ferdighetene. Sosial kompetanse handler om å sette seg inn i andres perspektiv og tanker, ha selvkontroll, og kunne uttrykke seg selv (Utdanningsdirektoratet,2018).

Informant B og C mente at nærmiljøet som foreldre og familie også kunne ha en stor påvirkning når det gjelder mobbing.

5.2 Barnehagen som en forebyggende arena

Barnehagepersonalet er pliktige til å stoppe og ta tak i mobbing om det skjer i barnehagen. For å kunne gjøre dette er det viktig at personalet har nødvendig kunnskap for å stoppe og forebygge mobbing og krenkelser (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 17) I intervjuguiden min hadde jeg et spørsmål om hvilke tiltak mot mobbing informantene gjennomfører i barnehagen. Nevnte alle sosial kompetanse, lek, kursing av ansatte og et godt samarbeid med hjemmet.

Informant A sa at de var opptatt av å snakke sammen med barna om mobbing. De brukte lekegrupper som ble satt opp av barnehagepersonalet på tvers av alder og kjønn. Som viser til rammeplanen at barnehagepersonalet bidrar til at å tilrettelegge leke situasjoner for å gjøre leken mer inkluderende (Kunnskapsdepartementet, 2017)

Informant B jobber sammen med barna ved bruk av samling og samtaler med barna. Når informantene snakker sammen med barna om hva mobbing er og hvilke konsekvenser disse handlingene har blir dette en del av det forebyggende arbeidet. Som viser til at barnehagepersonalet bidrar til at å tilrettelegge leke

Alle informantene mente at alle barna skal bli sett av barnehagepersonalet, og at personalet skulle være tilgjengelige for barna i barnehagen til enhver tid. Store deler av hverdagen til barna inneholder lek, og ulike typer lek. Det er da viktig at de voksne deltar i leken for at barna skal føle at de voksne er tilstede. Lillemyr (2012) skriver i sin bok *lek på alvor* at leken er grunnleggende for utvikling og en læringsform barn kan uttrykke seg gjennom.

Barn kan også få en følelse av sosial og kulturell tilhørighet og vennsksapsrelasjoner gjennom leken (Lillemyr, 2012, s.70). Dette er en av grunnen for at informant A satt opp lekegrupper, og fordi han ville utfordre barna med at de skulle leke med barn de vanligvis ikke leker sammen med. Ifølge rammeplan for barnehagen skal barnehagepersonalet fremme et inkluderende miljø der alle barn kan delta i lek og erfare gleden av leken men også veilede barna hvis leken medfører uheldige samspillsmønstre (Kunnskapsdepartementet, 2017).

5.4 Sosial kompetanse

Sosial kompetanse er noe alle informantene nevnte når jeg spurte om forebyggende tiltak. Alle informantene mente at sosial kompetanse var en viktig forutsetning når det gjaldt samspill mellom andre barn og voksne. Barne -og familiedepartementet (2004) skriver at

barn som samhandler godt men andre kan tilpasse seg fellesskapet og være en deltaker som hevder sin plass. Videre står det at sosial kompetanse består av nødvendige ferdigheter legger grunnlaget for å mestre det sosiale samspillet med andre (Barne- og familiedepartementet, 2004, s.11). Informant A mener at den sosiale kompetansen er viktig for barns tilhørighet og det å bli akseptert. Informant B utdypet at barn med sosial kompetanse viser empati, medfølelser og har ferdighetene til å støtte og hjelpe hverandre. Mens informant C la til at den sosiale kompetansen er viktig for barns utvikling og læring som legger grunnlaget for videre forståelser om noe for eksempel er rett og galt. I likhet med informantene skriver utdanningsdirektoratet (2018) at sosiale kompetansen går ut på å kommunisere og samhandle godt med andre i ulike situasjoner og at denne kompetansen er sentral for at enkeltbarn skal lykkes, bli verdsatt og være likeverdig deltaker i samspill med andre barn og voksne (Utdanningsdirektoratet, 2018).

Informant B benyttet seg av samlinger som går ut på å fortelle hverdagslige hendelser hvor det er fokus på positive og negative hendelser som kan oppstå i barnehagen, som barn kan kjenne seg igjen i. Dette ble gjennomført ved å ta i bruk ulike programmer, lesestunder, dramatisering og rollespill. Dette gjorde hun fordi hun mente at barna lettere kunne kjenne seg igjen og få en større forståelse om hva som er rett og galt. I *barns trivsel-voksnes ansvar* fra utdanningsdirektoratets sider skriver de at det å synliggjøre positive og negative handlinger ved bruk av dramatisering rettet mot barn. Der voksne og barn kan reflektere sammen over det som har skjedd, hva man kan gjøre for å hjelpe og hva som kunne blitt gjort annerledes kan bidra til at barn blir mer bevisste over sine og egne handlinger. Samtidig får barna kunnskap om hvordan de selv handler å reagere i samspill med andre (Utdanningsdirektoratet, 2018).

5.6 Foreldresamarbeid

I *rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017,29)* står det at barnehagen og foreldrene må ha et godt samarbeid hvor barnets beste er i fokus. Det står også at barnehagepersonalet har ansvar for å forebygge og motarbeide mobbing i barnehagen. Og se til at hvert enkelt barn blir sett, føler trygghet og omsorg (Kunnskapsdepartementet, 2017).

For å få til et godt samarbeid mellom hjemmet og barnehagen er det viktig at barnehagepersonalet møter foreldrene med respekt, tillit, god kommunikasjon og åpenhet (Kunnskapsdepartementet, 2018). Informant A nevnte at uformelle samtaler om barnas hverdag er med på å bygge opp tillit, og trygge foreldrenes forhold til barnehagen, men

også at man utveksler nødvendig informasjon om barnets trivsel og utvikling. Gode relasjoner mellom hjemmet og barnehagen gjør det enklere å ta opp bekymringer. Det er ikke lett å informere foreldre om barnet mobber eller blir mobbet i barnehagen, når barnehagen skal være en trygg plass for barna. Når dette skal gjøres er det viktig å kalle inn til samtale enn å ta dette åpenlyst foran andre barn og voksne.

Visse tiltak kan gjøres sammen med foreldre. Informant B kom til enighet med foreldrene i barnehagen om at de samme barna ikke skulle bli hjem flere ganger på rad, men invitere nye barn for at alle barna skal bli inkludert.

Informantene nevnte flere ting som kan gjøre samarbeidet mellom foreldre og barnehagepersonalet godt og trygt. Innkalle til samtaler, la foreldrene være med å kartlegge, minne foreldrene på å snakke om hva som er rett og galt ved å gi ut hefter om mobbing.

Sammen med foreldre og barnehagepersonalet oppnå et inkluderende miljø som forebygger mistriivsel, utrygghet, diskriminering og krenkelser (Utdanningsdirektoratet, 2018).

6. Avslutning

Utgangspunktet for denne oppgaven var å undersøke problemstilling; hvordan barnehagelærere forbygger mobbing blant barn i barnehagen? Ved hjelp av de kvalitative intervjuene forklarte informantene flere måter å forebygge mobbing som støtter oppgavens teoretiske grunnlag. Alle informantene hadde en felles oppfatning av at mobbing består av gjentatte negative handlinger rettet mot en eller flere personer over tid.

Alle informantene ga uttrykk for at de hadde observert mobbing blant de eldste og de yngste barna i sin barnehage. Mobbeatferden bestod av verbal, fysiske og relasjonelle handlinger. De ga også uttrykk for at sosial kompetanse var en viktig faktor når det var snakk om mobbing og begynnende mobbeatferd. De var tydelige på at den sosiale kompetanse blant barna var viktig for å få et godt samspill i barnegruppen. De barna som ikke hadde et godt grunnlag for sosial kompetanse hadde som oftest problemer med at de falt utenfor leken. Dette kunne føre til negative handlingsmønstre i barnegruppen og føre til for eksempel ekskludering. Alle informantene mente at den sosiale kompetansen var viktig for støtte opp de barna som hadde problemer med det sosiale samspillet. Det er derfor viktig at barn tilegner seg denne kunnskapen for å kunne forebygge og unngå mobbing blant barna i barnehagen.

Den sosiale kompetansen, gleden av leken, voksenrollen og foreldresamarbeidet er viktige faktorer i kampen mot mobbing. Ut ifra de kvalitative intervjuene fant jeg ut at mobbingen ofte skjer i sammenheng med lek. Siden mobbingen ofte skjer i sammenheng med lek er det viktig at personalet observerer barna for å hindre negative samspillsmønstre. Det kommer også frem at godt samarbeid med foreldre er viktig i det forebyggende arbeidet for å stoppe mobbing.

Funnene fra denne undersøkelsen viser til at barnehagepersonalet har en viktig jobb i kampen mot mobbing som allerede startet så tidlig som i barnehagealder.

Det som har kommet fra ut ifra den innhentede dataen er at barnehagepersonalet har en viktig jobb med å forebygge mobbing allerede i barnehagen.

Ut ifra denne oppgaven har jeg lært hvor utbredt mobbing i barnehager er, og hvor viktig det er å forebygget dette. Jeg sitter igjen med kunnskap som jeg selv har hatt ansvar. Jeg har lært at det er nødvendig å ha kunnskap om mobbing, og at alle i barnehagen har en felles forståelse for hva mobbing er, hvordan den kan oppstå og hvordan den kan forebygges. Jeg har lært hva jeg selv bør være oppmerksom på når jeg selv skal ut i jobb som barnehagelærer eller pedagogisk leder.

8.Litteratur

- Aarø, E.L. (2016, 9 februar). Fakta om mobbing blant barn og unge. Hentet fra <https://www.fhi.no/fp/barn-og-unge/oppvekst/fakta-om-mobbing-blant-barn-og-unge>
- Barne- og familiedepartementet (2004). Mobbing i barnehagen. Et temahefte for deg som arbeider i barnehagen. Oslo. Hentet fra ; https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0006/ddd/pdfv/210592-mobbing_skjerm_bokm.pdf
- Bergsland, D, M. & Jæger, H. (2015). Bachelor oppgaven i barnehagelærerutdanningen. Latvia. Cappelen Damm As
- Dalan.M.(2011) Intervju som forskningsmetode; en kvalitativ tilnærming. Oslo: Universitetsforlaget
- Dalland, O. (2015) Metode og oppgaveskriving (5.utgave). Oslo: Gyldendal Norsk forlag.
- Idsø, C, E. & Roland, P. (2017). Mobbeatferd i barnehagen: Temaforståelse- forebygging-tiltak. Norge: Cappelen Damm as.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kunnskapsdepartementet. (2005). Lov om barnehager (barnehageloven). Oslo: Departementet.
- Kunnskapsdepartementet (2017). Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Lillemyr,F ,O.(2012). Lek på alvor. Oslo: Universitetsforlaget.
- Løkken, G. & Søbstad F. (2006). Observasjon og intervju i barnehagen. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Rønning, S.G. (2013). Rammeplan for barnehagen, hva så? (2.utg). Latvia: Høyskoleforlaget.
- Sandsleth, G (2007). Mobbing: Forstå, bekjempe og forebygge. Polen. Gyldendal Norsk Forlag
- Utdanningsdirektorartet (2018). Barns trivsel- voksnes ansvar. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen>